

Santa Maria de Martorelles

Santa Maria de Martorelles

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Plaça de l'Església, 2, 08106
Emplaçament Al bell mig del nucli urbà, entre la plaça de l'Església i la de Mossèn Josep Paituví
Alçada: 182m

Coordenades:

Latitud: 41.5197
Longitud: 2.25346
UTM Est (X): 437710
UTM Nord (Y): 4596720

Classificació

Número de fitxa 08256-1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic Modern Barroc Contemporani Neoclàssic
Popular
Segle XI-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari IPA 29522
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Parròquia de Santa Maria de Martorelles/Bisbat de Terrassa
Autoria de la fitxa Adriana Geladó Prat
Data de registre de la fitxa: dl., 08/02/2016 - 01:00

Descripció

Església d'una sola nau capçada a llevant per un absis de planta semicircular. La nau està coberta per una volta de canó lleugerament rebaixada i dividida en quatre trams mitjançant tres arcs torals adovellats. L'arc més proper a l'entrada és de mig punt, mentre que els altres dos són apuntats. Al seu torn, l'absis està cobert per una volta de quart d'esfera i s'obre a la nau a través d'un arc triomfal que presenta una lleugera forma de ferradura. Presenta tres finestres atrompetades que marquen un arc de ferradura lleuger. En els murs laterals de la nau s'obren cinc capelles, dues a la banda de tramuntana i tres més a la banda de migdia, les quals es comuniquen mitjançant arcs de mig punt adovellats. Les dues capelles més properes al presbiteri estan cobertes per voltes de creueria, amb les claus decorades amb les imatges de sant Llorenç i sant Sebastià i les arestes recolzades damunt mènsules decorades amb el tetramorfos. Ambdues capelles s'obren a la nau mitjançant dos grans arcs carpanells de pedra i motllurats, amb guardapols conopials rematats amb les imatges de Crist crucificat i d'un floró. Des de la capella de la banda de migdia s'accedeix a la sagristia mitjançant un portal rectangular bastit amb carreus de pedra. Aquesta es troba dividida en dos espais comunicats entre sí. La primera cambra està coberta per una volta d'aresta emblanquinada mentre que el segon espai presenta un sostre de bigues de fusta i revoltos, emblanquinat també. La resta de capelles laterals presenten molta menys fondària que les anteriors i estan cobertes per voltes d'aresta emblanquinades. Les dues centrals s'obren a la nau mitjançant dos grans arcs carpanells molt rebaixats i bastits amb maons disposats a sardinell. La darrera capella presenta la volta sostinguda amb culs de llàntia i s'obre a la nau a través d'un arc de mig punt lleugerament apuntat. Pel que fa al campanar, que es troba reforçat externament amb un talús de factura moderna, és de planta quadrada, d'un sol cos i està coronat amb merlets esglaonats. A la part superior presenta quatre obertures adovellades d'arc de mig punt. A la banda de llevant hi ha el portal d'accés, d'obertura rectangular i bastit en maons, al que s'accedeix per unes estretes escales de maons adossades al talús de l'absis. Quant al baptisteri, de factura recent i al que s'accedeix des de la capella del mig de la banda de migdia, presenta una planta semicircular coberta per una teulada de tres vessants, amb un porxo obert a l'exterior mitjançant tres grans arcs de mig punt arrebossats. La façana principal, orientada a ponent, presenta un portal d'arc rebaixat adovellat decorat amb motlures. En destaca l'escut de pedra situat a la clau de l'arc, que representa l'anagrama de l'Assumpció de Maria acompanyat d'un bonet i les claus de Sant Pere. Damunt del portal hi ha un òcul atrompetat amb vitrall acolorit. La façana està rematada amb un coronament ondulat a mode de cornisa. Tant la façana principal com la de migdia presenten els paraments arrebossats i pintats, mentre que la façana nord, el campanar i l'absis deixen l'aparell de pedra vist. Tant el campanar com l'absis compten amb carreus de pedra escairats disposats en filades més o menys regulars. Al interior del temple, la volta de la nau està arrebossada i tant els murs laterals com l'absis deixen l'aparell de pedra vist. Les filades inferiors d'aquest absis són d'aparell romànic.

Observacions:

Dins la tramada que toca al presbiteri, a banda i banda, s'observen dos arcs de mig punt tapiats que probablement indiquen l'antiga presència de dues absidioles laterals. També destaquen restes de pintura mural figurativa (podria ser l'apòstol sant Jaume) situades al intradós de l'arc toral més proper al presbiteri, així com restes de decoració geomètrica. La pica beneitera del baptisteri, amb recipient apetxinat i fust llis decorat amb motlures, és semblant a les de la rodalia i està datada del segle XVII. La imatge de la Verge amb l'Infant situada a l'absis del temple és de factura moderna i correspon a la reproducció d'una altra escultura procedent de Sant Joan de les Abadesses. L'absis data del segle XI, tot i que la part superior de l'estructura ha estat reformada de la mateixa manera que el campanar, que també presenta una base d'origen romànic. La volta de la nau i els arcs torals són romànics, de transició al gòtic. La sagristia també es va construir dins l'etapa medieval. Les dues capelles laterals més properes al presbiteri daten dels segles XV-XVI, mentre que la resta de capelles són del segle

XVII. La façana principal, d'estil barroc-neoclàssic, està datada al segle XVIII, tot i que ha estat molt reformada al llarg del temps. En darrer terme el baptisteri, bastit a mitjans del segle passat.

Història

La primera referència documental de l'església de Santa Maria la trobem en una permuta que el bisbe de Barcelona fa amb un tal Guillem de l'església de Sant Martí, a canvi d'unes cases i terres situades a prop de la parròquia de Santa Maria. És de l'any 1005 i ja es menciona a l'església com parròquia. En aquell temps depenia del terme del castell de Castellruf. Pel que sembla, el temple té el seu origen en una capella o santuari construïda l'any 877, que fou destruïda per la incursió sarraïna en terres catalanes a finals del segle X. Durant tot el segle XI es van succeïnt les referències documentals a l'església amb denominacions com "Santa Maria de Marturellias" o "Martoilis" (Martí i Bonet 1981: 655). Del segle XII hi ha constància d'un pergami datat el 27 de juliol de 1105 pel bisbe de Barcelona Berenguer, en el que es deixa constància de la consagració de l'església de Santa Maria "in comitatu Barcinonensi in Vallensi in loco nuncupato Martoreles" (Martí i Bonet 1981: 655). En aquest document també s'indiquen els pagaments anuals, la situació del cementiri, els límits parroquials... Del mateix any, però datat l'1 de desembre, hi ha constància de la dotació de la llàntia. I posteriorment, l'any 1161, el bisbe Guillem fa donació de l'església amb els seus aous, béns i sagrera a la canongia de la seu de Barcelona. La parròquia tenia una capellania unida a la prepositura del capítol de la seu, amb dret de patronat. Juntament amb les esglésies de Sant Fost de Campsentelles i Sant Cebrià de Cabanyes, l'església de Santa Maria pagava els drets de la visita pastoral. Les primeres visites pastorals documentades són dels anys 1379 i 1403. Del segle XIV (any 1383) tenim constància d'una reparació de la teulada de l'església per la qual el rector devia 25 lliures. La minuta fou assumida pels feligresos ja que el rector havia mort. Al segle XVI es documenten diverses llicències per a la construcció de capelles laterals (la primera fou construïda l'any 1490): el 1569, el bisbe de Barcelona dóna permís per la construcció de la capella de Sant Llorenç; el 1584, la capella de la Mare de Déu del Roser; i el 1587, el vicari general dóna permís per la capella de Sant Isidre davant de l'anterior. De finals de segle (1591) cal destacar el manament per a la construcció d'una nova sagristia. Del 1600, a conseqüència de l'acabament de la pesta, destaca una llicència otorgada per l'auditor del bisbe per pintar l'altar de Sant Isidre, amb la figura del sant al mig. Cal destacar que el temple comptava amb un cor situat als peus, amb tarima i barana de fusta. Fou bastit entre els segles XVI-XVII, reformat l'any 1776 i eliminat a finals del segle passat. El temple va servir durant la Guerra Civil per albergar refugiats i també fou saquejat i malmès interiorment. De fet, tant l'església com la rectoria es van destinar a casa del sindicat CNT i, l'any 1936, passaren momentàniament a ser "propietat de l'ajuntament, pe ésser béns comunals o parroquials" (Pérez, 1996: 21). Entre els anys 1939-40, mossèn Salvador Balletbó va iniciar-ne la reconstrucció, començant pel condicionament i neteja dels murs. Es va restituir la taula de l'altar major, la imatge titular i d'altres imatges. L'any 1941 es van beneir les campanes i, entre els anys 1951 i 1953, s'anaren restaurant les capelles laterals, els altars i també el presbiteri. A finals del 1956 es varen descobrir les pintures murals, fruit d'aquestes reformes. Finalment, l'any 1957 es va construir el nou baptisteri i es va ampliar la construcció (Martí i Bonet 2008). En darrer terme tenim notícia que l'any 1994, el bisbat es va vendre l'edifici de la rectoria per poder reformar l'església.

Bibliografia

CANDELA, Roger. Santa Maria de Martorelles. La sagrera i la parròquia. [Barcelona: inèdit]. Catalunya Romànica XVIII. El Vallès Occidental, El Vallès Oriental. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991, p. 379.

CUYÀS, Josep M^a. "Descubrimiento de pinturas murales en Badalona y de un poblado ibérico en Santa Maria de Martorellas". Diario de Barcelona, 10 gener 1957, p. 24. DOPEC; GMG (2014). "Catàleg de béns protegits". Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Santa Maria de Martorelles (document en fase

d'aprovació definitiva). [Inèdit]. GARCIA-MORENO, Consol; MAS, Jordi (2013). "Esglésies del Baix Vallès d'origen romànic". Revista Notes, 28, p. 124-152. GAVÍN, Josep M. (1990). Inventari d'esglésies. Valles Oriental 23. Barcelona: Pòrtic, p. 363. Gran geografia comarcal de Catalunya. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991-1996. Guia del Patrimoni Monumental i Artístic de Catalunya. Volum 1: Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Vallès Occidental, Vallès Oriental. Barcelona: Pòrtic, 2000, p. 809-810. IPA (1983). Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, Santa Maria de Martorelles. JUAN, Xavier de (2004). Guia del Parc de la Serralada Litoral: EIN La Conreria, Sant Mateu, Céllecs. Barcelona: Pòrtic, p. 43-44. MARTÍ I BONET, Josep M. (1981). Vallès Oriental. Catàleg monumental de l'Arquebisbat de Barcelona. Barcelona: Arxiu Diocesà de Barcelona, p. 655-662. MARTÍ I BONET, Josep M. (2008). El Martiri dels temples. Reportatge informatiu i fotogràfic de les parròquies durant la guerra (1936-1939). Arquebisbat de Barcelona, parròquies de fora la ciutat. Barcelona: Arxiu Diocesà de Barcelona, p. 323-324. MILÀ I RIFÀ, Ferran (2006). Martorelles, la fe d'un poble. [Martorelles]: Parròquia de Sant Joaquin de Martorelles, La Trona, p. 33-40. PÉREZ I GÓMEZ, Xavier (1996). "Sant Fost, Martorelles i Santa Maria a l'Arxiu Històric de Salamanca. Estudi de la documentació". Revista Campsentelles, 2, p. 21. PÉREZ GÓMEZ, Xavier (2014). "Una excursió a Sant Fost, Cabanyes i Martorelles el 1882". Revista Campsentelles, núm. 17, p. 24-25. RIERA M., P. "Un poblado ibérico en Santa Maria de Martorellas". El Noticiero universal, 18 març 1957, p. 11. SANJUAN I ESQUIROL, Joan (2013). "L'església de Santa Maria de Martorelles: arquitectura i procés evolutiu". Revista Notes, 28, p. 115-124. SINDREU, Jaume (1990). Martorelles històrica i llegendària. [Martorelles: s.n.], cap. 47. VALL I RIMBLAS, Ramon (1983). El Romànic del Vallès. Sabadell: AUSA, cop., p. 216-217.
<http://www.santamariademartorelles.cat/index.php?menu=124> (Consulta: 14-10-14).

